

Förslag till riksdagen

1985/86: 16

Riksdagens revisorers förslag angående loktanvändning vid myndigheter med eget lokalhållningsansvar

Förs.
1985/86: 16

Riksdagens revisorer anmäler härmed sin granskning av i vilken omfattning och på vilka villkor ett antal myndigheter med eget lokalhållningsansvar upplåter lokaler för fritidsändamål och andra personalvårdsändamål.

Granskningen har gett revisorerna anledning ifrågasätta vissa upplåtelsers överensstämmelse med av statsmakterna fattade beslut samt rimligheten av konstaterade stora variationer mellan myndigheterna i fråga om det personalvårdsbetingade lokalstödet.

Revisorerna föreslår

att riksdagen hos regeringen begär en översyn av problem sammanhängande med statliga myndigheters upplåtelser av lokaler för personalvårdsändamål,

att översynen tar upp de frågor som revisorerna aktualiserat, bl. a. i vilken omfattning statliga myndigheter kan stödja semesterverksamhet och annan fritidsverksamhet i egna och andra, t. ex. personalägda anläggningar, vidare rätten för myndigheter att inrätta och driva specialanläggningar för idrott och motion samt affärsverkens ställning i berörda frågor.

att översynen resulterar i vissa grundläggande principer för myndigheternas personalvårdsbetingade lokalstöd.

I ärendet har sammanställts en granskningsrapport som remissbehandlats. En sammanfattning av rapporten och remissutfallet är som *bilaga* fogad till denna skrivelse.

1 Genomförd granskning

År 1981 godkände riksdagen av regeringen förordade riktlinjer för en systematisk avveckling av statligt förvaltade uthyrningsbostäder (prop. 1980/81: 158, CU 1980/81: 35, rskr. 1980/81: 361). I fråga om fritidsbostäder innebar beslutet att myndigheterna noggrant skulle pröva om det fanns skäl att fortsätta uthyrningsverksamheten. Prövningen skulle ske med utgångspunkt i att fritidsbostäderna – om inte särskilda skäl talade däremot – skulle alternativutnyttjas, säljas eller rivas. Eventuellt fortsatt utyrning borde ske enligt affärsmässiga principer och så att statsverket inte drabbades av extra kostnader för underhåll och förvaltning.

I ett tidigare granskningsärende angående användningen av avbemannade fyr- och lotsplatser uppmärksammade riksdagens revisorer att sjö-

fartsverket på ett antal platser hyrde ut bostäder för fritidsändamål, såväl till verkets egen personal som till andra. I sin skrivelse till riksdagen i ärendet (förs. 1983/84: 18) sade sig revisorerna för sin del inte vilja ta ställning till lämpligheten av denna uthyrningsverksamhet, bl. a. därför att samlad kunskap saknades om motsvarande förhållanden vid andra statliga myndigheter. Däremot ansåg revisorerna det vara olämpligt att uthyrningen skedde på villkor som otvivelaktigt innebar en inte oväsentlig subvention. Hyressättningen syntes dessutom strida mot uttalandet i den ovan nämnda propositionen 1980/81: 158, nämligen att uthyrningen – om sådan skulle förekomma – borde ske enligt affärsmässiga principer och utan extra kostnader för statsverket. Revisorerna utgick från att en påbörjad översyn inom sjöfartsverket av hyressättningen skulle leda till åsyftat resultat, nämligen en anpassning till förhållandena på den öppna marknaden.

Mot bakgrunden av iakttagelserna i det ovan nämnda granskningsärendet har revisorerna undersökt i vilken omfattning och på vilka villkor vissa andra myndigheter med eget lokalhållningsansvar upplåter lokaler för personalvårdsändamål av olika slag.

Granskningen har omfattat sex affärsdrivande verk, nämligen postverket, televerket, statens järnvägar (SJ), luftfartsverket, statens vattenfallsverk och affärsverket FFV, samt två andra myndigheter, vägverket och tullverket.

En stor del av faktaunderlaget har insamlats genom en enkät till de nämnda myndigheterna. Trots vissa konstaterade eller befarade brister i underlaget har det bedömts möjligt att därur dra vissa generella slutsatser.

Vid fem av de undersökta myndigheterna, nämligen postverket, SJ, vägverket, luftfartsverket och tullverket, upplåts bostäder för fritidsändamål.

Riksdagens uttalande år 1981 angående uthyrning av fritidsbostäder har inte föranlett någon av dessa myndigheter att avveckla verksamheten. Enligt granskningsrapporten har de uppenbarligen alla ansett att de särskilda skäl som riksdagen krävde för fortsatt uthyrning kunnat återopas i just deras fall. Dessa särskilda skäl är som regel enbart personalens behov av rekreation. I rapporten ifrågasätts om normala rekreationsbehov för personalen utgör ett sådant motiv för fortsatt uthyrning som riksdagen avsåg i 1981 års avvecklingsbeslut. I så fall, framhålls det, skulle ju bara undantagsvis skäl finnas att avveckla verksamheten, vilket inte rimligen kan ha varit meningen.

Sammanfattningsvis konstateras i rapporten att uthyrningen av fritidsbostäder vid postverket och tullverket subventioneras utöver att upplåtelseerna till de personalorganisationer som driver verksamheten sker hyresfritt. Därmed kan det ifrågasättas om verksamheten bedrivs i enlighet med 1981 års riksdagsbeslut, enligt vilket uthyrningen inte bör orsaka statsverket extra kostnader. I sammanhanget betonas dock att postverkets stöd består av specialdestinerade medel ur Postverkets Understöds-kassa. Huruvida SJ:s upplåtelser till den s. k. semesterstugerörelsen står i samklang med riksdagsbeslutet är mera en tolkningsfråga. Enligt rapporten råder nämligen tveksamhet om hur riksdagens uttalande om de ekonomiska

föresättningarna skall tolkas. Om uttalandet innebär att det räcker med att statsverket inte har några merkostnader för verksamheten torde ingen kritik kunna riktas mot SJ på denna punkt.

Men vid SJ förekommer också uthyrning vid föreningsägda anläggningar. De två organisationerna Järnvägsanställdas Helykterhetsförbund (JHF) och Svenska Järnvägsmännens Semesterhemsförening (SJS), som driver ett antal semesterhem runt om i landet, får båda ekonomiskt stöd från SJ och åtnjuter dessutom förmånen av hyresfria kanslilokaler. Om från förvaltningsrevisionella synpunkter invändningar kan resas mot det stöd postverkets och tullverkets semesterhemsverksamhet får borde enligt rapporten samma kritik kunna riktas mot SJ:s stöd till JHF och SJS. I båda fallen bedrivs ju samma typ av verksamhet, och i båda fallen medför verksamheten extra kostnader för statsverket.

I rapporten ifrågasätts också om det är en uppgift för statliga myndigheter att inrätta och bidra till driften av motions- och idrottshallar för personalen. Sådana anläggningar finns åtminstone vid SJ och vattenfallsverket. I sammanhanget erinras om att regeringen vid sin prövning av lokalprogram är synnerligen restriktiv på denna punkt. Dessutom hänvisas till vissa statsrådsuttalanden enligt vilka byggande och drift av idrotts- och motionsanläggningar är främst en primärkommunal uppgift.

Omfattningen av det personalvårdsbetingade lokalstödet varierar starkt mellan de granskade myndigheterna. Dessa variationer kan enligt rapporten ifrågasättas från rättvisesynpunkt. Samtidigt inses att någon millimeterrättvisa inte kan skipas på detta område lika litet som i fråga om andra förmåner av fringe benefit-karaktär. Härtill kommer att önskemål om större rättvisa kan komma i konflikt med den klart skönjbara utvecklingen under senare år mot minskad detaljreglering av myndigheternas interna verksamhet.

Mot bakgrunden av bl. a. bristen på centrala bestämmelser, variationerna i sättet att tolka dem som finns samt de konstaterade skillnaderna i omfattningen av de statsanställdas tillgång till lokaler för fritids- och föreningsverksamhet föreslås i rapporten en översyn av problemområdet. Denna översyn bör behandla alla de frågor som har aktualiserats i rapporten, dvs. bl. a. rätten för myndigheter att stödja ren semesterhemsverksamhet i egna resp. personalägda anläggningar. En annan fråga gäller i vilken mån myndigheter skall få uppföra och driva specialanläggningar för idrott och motion. I sammanhanget bör övervägas huruvida affärsverken skall tillerkännas en särställning i fråga om rätten att med lokaler stödja förenings- och fritidsverksamhet. Av intresse är också – framhålls i rapporten – frågan i vad mån myndigheter kan upplåta för den ordinarie verksamheten obehövligen lokaler till personalföreningar, även om villkoren kolliderar med strikt ekonomiska principer. Behovet av centrala riktlinjer för personalvårdsbetingat lokalstöd bör övervägas.

2 Revisorernas överväganden

Förs. 1985/86: 16

I samband med riksdagsbeslutet år 1981 om en avveckling av statliga uthyrningsbostäder (prop. 1980/81: 158, CU 1980/81: 35, rskr 1980/81: 361) uttalades att myndigheter med uthyrning av fritidsbostäder bara om särskilda skäl förelåg borde fortsätta med sådan verksamhet. Riksdagens revisorer har genom en enkätundersökning sökt kartlägga i vilken omfattning och på vilka villkor sex affärsdrivande verk och två andra myndigheter med eget lokalhållningsansvar upplåter lokaler för fritidsändamål och andra personalvårdsändamål. Granskningen har visat att verksamheten vid fem av myndigheterna fortgår i ungefärligen samma omfattning som före riksdagsbeslutet.

I granskningsrapporten ifrågasätts om det skäl som i flertalet fall åberopas – personalens behov av rekreation – är ett sådant motiv som riksdagen kan ha avsett i 1981 års beslut. I så fall skulle ju bara undantagsvis anledning finnas att avveckla verksamheten, något som rimligen inte kan ha varit meningen.

I yttrandena över granskningsrapporten görs inga allvarigare försök att bemöta detta resonemang. I så gott som samtliga remissvar framhålls i stället mera allmänt verksamhetens stora personalpolitiska värde. Statens arbetsgivarverk hävdar att trivselfrämjande åtgärder är betydligt ovanligare inom den statliga sektorn än inom andra delar av arbetsmarknaden. TCO-S/ST anser uthyrningsverksamheten vara en "ytterst angelägen del" av statens personalpolitik. I yttrandet hänvisar TCO-S/ST också till uttalanden i den personalpolitiska propositionen 1984/85: 219, enligt vilka staten som arbetsgivare bör visa vägen och bilda mönster för arbetsmarknaden i övrigt.

Revisorerna vill för sin del på intet sätt underkänna de personalsociala motiven för fortsatt uthyrning av fritidsbostäder. Men med utgångspunkt i den uppgift revisorerna primärt har, nämligen att granska hur statsmakternas beslut verkställs i statsförvaltningen, måste revisorerna icke desto mindre ifrågasätta om uthyrningsverksamheten står i samklang med statsmakternas uttalande i frågan år 1981. Om personalens behov av rekreation och liknande personalsociala motiv vore ett sådant särskilt skäl som riksdagen avsåg skulle ju – som sägs i rapporten – endast undantagsvis finnas anledning att avveckla verksamheten. Även om uttrycket "särskilda skäl" onekligen ger visst tolkningsutrymme kan detta rimligtvis inte ha varit riksdagens avsikt.

I granskningsrapporten konstateras att vissa myndigheter subventionerar semesterhems- och fritidshusverksamhet, genom ekonomiska bidrag och andra förmåner. Lämpligheten av dessa subventioner sätts i fråga. I samband med riksdagens avvecklingsbeslut år 1981 uttalades nämligen att fortsatt uthyrning av fritidsbostäder – om sådan skall förekomma – bör ske "enligt affärsmässiga principer och så att statsverket inte drabbas av extra kostnader för underhåll och förvaltning".

Detta uttalande mot subventionering kommenteras inte närmare i remissyttrandena. Vägverket betonar dock att intäkterna från dess uthyrningsverksamhet skall täcka alla med verksamheten förenade kostnader,

således även kapitalkostnader. Av postverkets och SJ:s remissvar framgår att dessa myndigheter anser verksamheten så viktig att den förtjänar ekonomiskt stöd.

Revisorerna kan för sin del väl förstå bevekelsegrunderna för att stödja uthyrningsverksamheten. Samtidigt går det inte att komma ifrån att stödet rimmar illa med statsmakternas principuttalande år 1981. Revisorerna vill också fästa uppmärksamheten på att föredragande statsrådet i propositionen angående kronoholmarnas framtida disposition (1985/86: 110) erinrar om detta uttalande (s. 14). Propositionen är daterad så sent som i februari 1986 varför hänvisningen måste sägas uttrycka regeringens aktuella inställning i frågan.

Revisorerna finner det vidare anmärkningsvärt att ett par av de granskade myndigheterna tillåter sig förhållandevis frikostiga subventioner medan som nämnts vägverket ambitiöst söker tillse att hyresintäkterna inte bara täcker underhålls- och förvaltningskostnader utan också förräntar i fastigheterna nedlagt kapital. Eftersom de förstnämnda myndigheterna är affärsdrivande verk måste revisorerna ställa sig frågan om affärsverken skall tillerkännas en särställning i fråga om rätten att stödja nu behandlad verksamhet. Något sådant förutsattes i vart fall inte i samband med 1981 års avvecklingsbeslut.

I sammanhanget vill revisorerna fästa uppmärksamheten på att riksdagens principuttalande år 1981 synes något oklart och därför kan ha gett upphov till varierande tolkningar. Bortsett från ordet "bör" – som medger varierande grad av följsamhet – ryms en viss osäkerhet i uttrycket "enligt affärsmässiga principer och så att statsverket inte drabbas av extra kostnader för underhåll och förvaltning". Såsom påtalades i granskningsrapporten synes uttryckets första del "affärsmässiga principer" medföra krav på att verksamheten skall ge bästa möjliga ekonomiska resultat. Å andra sidan tycks uttryckets senare del indikera att det räcker med att verksamheten bär sina egna kostnader.

I granskningsrapporten konstateras att myndigheterna i varierande utsträckning upplåter lokaler för fritidsverksamhet av kollektiv natur. Lokalerna kan vara specialutformade för sin uppgift. Exempel härpå är idrotts- och motionshallar som finns vid vissa myndigheter. Det ifrågasätts om det är en uppgift för statliga myndigheter att inrätta och bidra till driften av sådana lokaler. I sammanhanget refereras till ett statsrådsuttalande enligt vilket stöd till idrottsutövning i form av idrottsanläggningar i första hand är en primärkommunal angelägenhet och inte en uppgift för staten som arbetsgivare. Det erinras också om att regeringen vid sin prövning av lokalprogram i samband med projektering av nya statliga byggnader är synnerligen restriktiv i fråga om lokaler för idrotts- och motionsverksamhet.

Arbetsgivarverket – som har en allmänt positiv inställning till lokaluppåtelse för personalvårdsändamål – menar att dyrbara specialanläggningar för inomhusidrott inte är något som staten som arbetsgivare skall engagera sig i. SJ finner det märkligt att rapporten fäster så stort avseende vid det refererade statsrådsuttalandet om kommunernas ansvar för idrottsanläggningar. Enligt SJ tycks det tvärtom ha utbildats en praxis att större statliga arbetsplatser förses med mer eller mindre exklusiva motionsan-

läggningar. Som exempel nämns riksdagen, riksbanken och departementen, som alla har uppfört eller renoverat sina lokaler under den senaste tioårsperioden. SJ påpekar att verkets sporthall i Göteborg ursprungligen uppfördes för ett helt annat ändamål och sedan successivt har anpassats för sitt nuvarande ändamål.

Att såsom SJ påpekar bl. a. riksdagen, riksbanken och departementen utrustats med motionsanläggningar kan naturligtvis inte bestridas. Säkert kan fler exempel anföras på myndigheter som fått sådana faciliteter. Emellertid vill revisorerna inte gå med på att dessa exempel skulle avspegla en allmän praxis. Tvärtom tror revisorerna att de utgör undantag från regeln. SJ:s påpekande fäster dock uppmärksamheten på att kriterier för när staten skall uppföra och driva motionsanläggningar för sin personal saknas.

Långt ifrån all förenings- och fritidsverksamhet kräver dyrbara specialanläggningar. Tvärtom kan många aktiviteter utövas i mer ordinära utrymmen. Revisorerna vill här erinra om att regeringen i ett cirkulär (1973: 643) uppmuntrar myndigheterna att på olika sätt stödja den föreningsverksamhet som förekommer vid myndigheterna, exempelvis genom att upplåta sina lokaler för sammanträden eller andra sammankomster.

I granskningsrapporten noteras att vissa av de granskade myndigheterna bedriver en förhållandevis omfattande upplåtelseverksamhet medan det vid andra myndigheter knappast alls förekommer upplåtelser av lokaler för personalvårdsändamål. Även om det av uppenbara skäl lätt inses att ingen millimeterrättvisa här är möjlig ställs i rapporten frågan om de konstaterade variationerna är rimliga.

Statens arbetsgivarverk menar att en reglering för att tillgodose långtgående rättvisekrav inte torde kunna uppnås. Eftersom förutsättningarna är olika finns risk för att personalvårdsbetingat lokalstöd inte alls skulle kunna förekomma. SACO/SR ifrågasätter starkt om det är möjligt eller ens önskvärt med likformighet på området; omfattningen bör bestämmas av verksamheten och personalorganisationerna vid varje enskild myndighet. TCO-S/ST anser att de myndigheter som i dag inte har lämpliga lokaler för personalvård bör ges sådana möjligheter, t. ex. genom att de får ta del av det totala utbudet på orten. Frågan måste också beaktas vid ny-, om- och tillbyggnation. SF anser också att möjligheterna borde utsträckas till att omfatta fler statsanställda.

I granskningsrapporten uttalas att krav på mer likartade villkor för statsanställda i det nu behandlade avseendet kan komma att kollidera med den klart skönjbara utvecklingen mot ökad handlingsfrihet för de enskilda myndigheterna i fråga om rätten att fritt förfoga över sina resurser. Detta argument återopps också i vissa remissyttranden. Bl. a. säger postverket att regeringen styr verket genom servicemål och avkastningskrav. Som affärsföretag vill postverket självt – inom ramen för sin personalpolitik och i samverkan med personalorganisationerna – utforma sin egen lokalstödspolitik enligt samma regler som gäller för andra företag. En central reglering mot ökad likformighet stämmer enligt arbetsgivarverket inte med dagens strävan mot ökad avreglering och förenkling och inte heller med den "sektoriserade avtalsbild" som staten eftersträvar.

Såsom uttalades i granskningsrapporten anser revisorerna det inte möjligt att från de förvaltningsrevisionella aspekter, vilka revisorerna i första hand har att beakta, uttrycka bestämda uppfattningar om den lämpliga avvägningen mellan i och för sig välmotiverade önskemål om ökad likformighet och varje myndighets rätt att själv förfoga över sina lokalstödsresurser. Revisorerna kan dock inte komma ifrån reflexionen att personalsociala och andra personalpolitiska motiv inte gärna kan åberopas *bara* av de myndigheter som av historiska skäl och av tradition har möjligheter att i dag upplåta lokaler för personalvårdsändamål, t. ex. fritidsbostäder. Två av de tillfrågade fackliga organisationerna, TCO-S/ST och SF, har ju också uttalat sig för att fler statsanställda skall få åtnjuta sådana förmåner, genom en utbyggnad och/eller en bättre fördelning av resurserna.

Arbetsgivarverket hävdar som nämnts att en reglering i syfte att uppnå en jämnare fördelning inte stämmer med en av staten eftersträvad "sektoriserad avtalsbild". Revisorerna har inhämtat att bakom detta uttryck ligger en nyligen antagen avtalsstrategi. Enligt denna skall det statliga avtalsområdet delas upp i sektorer. Inom varje sektor skall man eftersträva en viss homogenitet medan sektorerna sinsemellan skall tillåtas avvika väsentligt från varandra. Enligt den indelning man för närvarande arbetar med skall affärsverken utgöra en gemensam sektor. Mot bakgrunden av att granskningen har påvisat stora variationer mellan olika affärsverk har revisorerna svårt att förstå arbetsgivarverkets argumentering på denna punkt.

Revisorerna har i det föregående redovisat vissa förhållanden rörande statliga myndigheters upplåtelser av och stöd till lokaler för personalvårdsändamål av olika slag. Dessa kan punktvis sammanfattas enligt följande.

– År 1981 uttalade statsmakterna att om inte "särskilda skäl" talade däremot skulle statliga myndigheter upphöra med uthyrning av fritidsbostäder. Trots detta fortsätter verksamheten vid de granskade myndigheterna i ungefärligen oförändrad omfattning.

– I samband med 1981 års avvecklingsbeslut uttalades att eventuellt fortsatt uthyrning borde ske "enligt affärsmässiga principer och så att statsverket inte drabbas av extra kostnader för underhåll och förvaltning". Granskningen har visat att subventionering förekommer. I detta avseende likställs stöd till föreningsägda semesterhemsanläggningar.

– Uttrycket "affärsmässiga principer och så att statsverket inte drabbas av extra kostnader ..." är oklart till sin innebörd och ger utrymme för varierande tolkningar.

– Det förefaller oklart under vilka förutsättningar idrotts- och motionshallar och liknande specialanläggningar kan inrättas vid statliga myndigheter.

– Upplåtelser av myndighetslokaler för förenings- och fritidsverksamhet har statsmakternas uttryckliga stöd.

– Personalvårdsbetingat lokalstöd är betydligt vanligare vid vissa myndigheter än vid andra. Frågan kan ställas om åberopade personalsociala motiv är relevanta bara vid myndigheter som av historiska skäl och av tradition har goda möjligheter till lokalstöd.

– Strävanden att åstadkomma större rättvisa i fråga om statsanställdas

möjligheter till lokalstöd kan dock kollidera med utvecklingen mot ökad handlingsfrihet för den enskilda myndigheten genom ökad målstyrning och minskad detaljreglering.

Några av de ovan redovisade omständigheterna återopades i granskningsrapporten som argument för ett förslag om en samlad översyn av problemområdet. I samband därmed borde behovet av centrala riktlinjer övervägas.

Detta förslag har bemötts kallsinnigt av remissinstanserna. Den enda positiva reaktionen kommer från SF som välkomnar en översyn, dock bara om denna syftar till att undersöka möjligheterna till en ytterligare utbyggnad. Arbetsgivarverket anser att inga andra centrala riktlinjer behövs än ett klarläggande av att lokalupplåtelser kan vara en lämplig personalpolitisk insats.

Bakom den negativa inställningen till förslaget om en översyn tror sig revisorerna kunna spåra oro dels över att statsmakterna skall detaljreglera verksamheten, dels också över att myndigheter som generöst upplåter lokaler för personalvårdsändamål skall få vidkännas nedskärningar.

Revisorerna anser för sin del att granskningen påvisat en rad oklarheter vilka väl motiverar en översyn av problemområdet. Till förebyggande av missförstånd måste betonas att revisorerna inte tar ställning till den lämpliga omfattningen av det personalvårdsbetingade lokalstödet. Revisorerna efterlyser inte heller någon centraliserad detaljreglering av dessa frågor. Däremot menar revisorerna att det finns behov av vissa grundläggande principer på området. På något sätt måste nämligen "karta och terräng" bringas att stämma bättre överens än i dag, vilket innebär att 1981 års riksdagsbeslut kan komma att justeras. Av skriftligt redovisade principer skall framgå i vad mån statliga myndigheter har rätt att ge personalvårdsbetingat lokalstöd, exempelvis genom att upplåta lokaler, genom att tillämpa förmånliga villkor eller genom direkta eller indirekta subventioner. Den översyn som nu föreslås skall ha som främsta uppgift att utarbeta förslag till sådana grundläggande principer. I sammanhanget måste övervägas huruvida affärsverken som mer självständiga myndigheter skall tillerkännas en särställning i fråga om rätten att ge lokalstöd för personalvårdsändamål. En annan viktig uppgift blir att överväga om de konstaterade, förhållandevis stora skillnaderna mellan myndigheterna i fråga om personalens tillgång till lokaler för fritidsändamål är rimliga.

3 Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer revisorerna att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna har anfört om en översyn av principerna för statliga myndigheters lokalstöd för personalvårdsändamål.

Detta ärende har avgjorts av revisorerna i plenum. I beslutet har deltagit revisorerna Wiggo Komstedt (m), Börje StenSSon (fp), Kjell Nilsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s), Birgitta Rydle (m), Torsten Karlsson (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Bengt Silfverstrand (s), Rune Jonsson (s), Olle Grahn (fp) och Maja Bäckström (s).

Vid ärendets slutliga handläggning har vidare närvarit kanslichefen Göran Hagbergh, byråchefen Rolf Jensen och byrådirektören Gunnar Järnebeck (föredragande).

Stockholm den 30 maj 1986

På riksdagens revisorers vägnar

Wiggo Komstedt

Gunnar Järnebeck

Sammanfattning av rapport 1985/86: 3 om loktanvändning vid myndigheter med eget lokalhållningsansvar samt över rapporten avgivna remissyttranden

I Rapporten

Riksdagens revisorer har undersökt i vilken omfattning och på vilka villkor myndigheter med eget lokalhållningsansvar upplåter lokaler för personalvårdsändamål.

Granskningen har omfattat åtta myndigheter, nämligen postverket, televerket, statens järnvägar (SJ), vägverket, luftfartsverket, tullverket, statens vattenfallsverk och affärsverket FFV. Samtliga myndigheter utom vägverket och tullverket är affärsdrivande verk.

Merparten av faktaunderlaget har insamlats genom en enkät till de nämnda myndigheterna. Vid tre av dessa, nämligen SJ, luftfartsverket och statens vattenfallsverk, har enkäten besvarats av ett antal organisatoriska enheter med självständigt lokalhållningsansvar. Eftersom myndigheternas centralförvaltningar inte har ansett sig kunna göra någon meningsfull sammanställning av delsvaren har totalantalet enkätsvar blivit betydligt större än antalet granskade myndigheter. Detta förhållande, jämte det faktum att myndigheterna – eller enheter inom dessa – delvis tolkat frågorna olika eller besvarat frågorna med varierande grad av noggrannhet, har försvärat kartlägningsarbetet. Därmed kan också vissa relevanta fakta i sammanhanget ha lämnats obeaktade. Det har dock bedömts möjligt att dra vissa generella slutsatser av materialet.

Ett avsnitt i rapporten har ägnats åt myndigheternas bestånd av uthyrningsbostäder för permanentbruk. År 1981 beslöt riksdagen om en i princip total avveckling av statens bestånd av permanentbostäder. Avvecklingen skulle ske enligt särskilt uppgjorda planer och genomföras så snabbt som det av bl. a. administrativa skäl var möjligt. I rapporten konstateras att avvecklingsbeslutet fått till följd att bostadsbeståndet under de år som gått minskat kraftigt, inom de granskade myndigheterna med totalt ca en tredjedel. Emellertid finns det ingen möjlighet att med objektiva metoder avgöra om den konstaterade avvecklingstakten är acceptabel eller ej. Skälet härtill är att riksdagsbeslutet inte stipulerade någon tidsgräns, då avvecklingen skulle vara genomförd och att de av myndigheterna på regeringens uppdrag utarbetade avvecklingsplanerna bara undantagsvis tidsbestämmer avvecklingen eller etapper av denna. Samtidigt framhålls i rapporten att bostadsavveckling är en komplicerad procedur som inbegriper sociala hänsynstaganden, säkerhetshänsyn, fastighetsbildnings-

problem och marknadsmässiga förhållanden m.m. och att den därmed måste få ta viss tid. Härtill kan läggas – vilket också förutsågs i riksdagsbeslutet – att någon total avveckling av olika skäl inte är vare sig lämplig eller möjlig och att staten därför kommer att ha kvar ett visst bostadsbestånd även i framtiden.

Vid fem av de granskade myndigheterna upplåts bostäder för fritidsändamål. De myndigheter som är engagerade på området är postverket, SJ, vägverket, luftfartsverket och tullverket.

I riksdagens avvecklingsbeslut år 1981 uttalades att myndigheterna noga skulle pröva om det fanns skäl att fortsätta uthyrningsverksamheten. Om inte "särskilda skäl" talade däremot skulle fritidsbostäderna alternativutnyttjas, säljas eller rivras. Eventuellt fortsatt uthyrning borde ske enligt affärsmässiga principer och så att staten inte drabbades av extra kostnader för underhåll och förvaltning.

Riksdagens uttalande har inte föranlett någon av de fem nämnda myndigheterna att avveckla verksamheten. Alla har uppenbarligen ansett att de "särskilda skäl" som riksdagen krävde kunnat åberopas i just deras fall. Dessa "särskilda skäl" är i flertalet fall personalens behov av rekreation, något som också kan utläsas av myndigheternas yttranden över det utredningsbetänkande som föregick riksdagens beslut. Endast luftfartsverket har åberopat andra skäl, nämligen bostädernas läge inom områden som är eller kan väntas bli bullerstörda eller som kan behöva tas i anspråk för framtida utbyggnad av flygplats. I rapporten ifrågasätts om normala rekreationsbehov för personalen utgör sådana "särskilda skäl" för fortsatt uthyrning som riksdagen avsåg i 1981 års beslut. I så fall skulle ju bara undantagsvis skäl finnas att avveckla verksamheten, vilket inte rimligen kan ha varit meningen.

Uthyrning av fritidsbostäder förekommer i olika former och på varierande villkor.

Luftfartsverket upplåter sina fritidshus direkt till hyresgästen, dvs. vanligen en anställd inom verket. Uthyrningen ger intäkter i storleksordningen 130 000 kr. per år men uppges orsaka enbart marginella kostnader för verket. Därmed kan det enligt rapporten hävdas att verket uppfyller kravet på att uthyrningen inte skall försaka statsverket extra kostnader för underhåll och förvaltning.

Uthyrning av fritidsbostäder via en personalsammanslutning förekommer vid postverket, SJ, vägverket och tullverket.

Postverket äger tre fastigheter som förvaltas av Postpersonalens semesterhemsförening som i sin tur hyr ut rum och lägenheter till främst anställda inom verket. Upplåtelseerna till föreningen sker hyresfritt. Dessutom får föreningen ekonomiskt stöd från Postverkets Understöds-kassa. År 1984 uppgick bidraget till 1 150 000 kr.

Vid fem av SJ:s banregioner bedrivs uthyrning av fritidsbostäder via en semesterstugerörelse. SJ kräver ingen hyra för upplåtelseerna men i gengäld får de stiftelser som driver verksamheten svara för i stort sett alla kostnader.

Vägverket äger 26 fritidshus runt om i landet. Dessa disponeras av Vägverkets Fritidsförbund (VVFF) för uthyrning till i första hand vägver-

kets personal. Verksamheten drivs med stöd av ett regeringsmedgivande av år 1970. Vägverkets regionala förvaltningar svarar för tillsyn och skötsel av stugorna medan VVFF disponerar dem samt sköter marknadsföring och inbokning. Vägverket sköter också den ekonomiska redovisningen. För sina insatser betingar sig verket ett arvode som motsvarar 5% av de årliga hyresintäkterna. Avsikten är att hyresintäkterna skall täcka samtliga kostnader. Orsaken till att så inte var fallet år 1984 är enligt verket att vissa större kostnader inte periodiserades, vilket rätteligen borde ha skett.

Tullverket upplåter ett antal byggnader till Tulltjänstemännens semesterhemskommitté, som utses av Svenska Tulltjänstemannaförbundet. Kommittén hyr ut lägenheter och rum till svenska men också utländska tulltjänstemän med familjer. Tullverket upplåter fastigheterna hyresfritt – med något mindre undantag – och svarar dessutom för yttre underhåll. För övriga kostnader svarar kommittén. För verksamheten får kommittén ett årligt bidrag från tullverket. År 1984 uppgick stödet till 60 000 kr.

Sammanfattningsvis konstateras i rapporten att uthyrningen av fritidsbostäder vid postverket och tullverket subventioneras utöver vad som följer av att upplåtelseerna till resp. personalsammanslutning sker hyresfritt. Det kan därmed ifrågasättas om verksamheten bedrivs i enlighet med 1981 års riksdagsbeslut. Till bilden hör dock att postverkets stöd består av specialdestinerade medel ur understöds-kassan. Huruvida SJ:s upplåtelse till semesterstugerörelsen står i samklang med riksdagsbeslutet är mera en tolkningsfråga. Enligt rapporten råder nämligen tveksamhet om hur riksdagens uttalande om de ekonomiska förutsättningarna skall tolkas. Å ena sidan antyder begreppet "affärsmässiga principer" att myndigheten skall sträva efter bästa möjliga ekonomiska resultat av upplåtelseerna. Men å den andra sidan tycks uttalandets senare del visa att det räcker om verksamheten inte vållar statsverket några merkostnader. Med denna senare tolkning torde ingen kritik kunna riktas mot SJ beträffande de ekonomiska villkoren för semesterstugerörelsen. Inte heller mot vägverkets uthyrningsverksamhet torde några invändningar kunna resas i fråga om de ekonomiska villkoren, dock med reservation för att 1984 års resultat på grund av utebliven periodisering av vissa kostnader är missvisande, vilket ju verket hävdar.

I rapporten redovisas också den uthyrning vid föreningsägda anläggningar som förekommer vid SJ. Sålunda äger Järnvägsanställdas Helykterhetsförbund (JHF) två semesterhem medan Svenska Järnvägsmännens Semesterhemsförening (SJS) har verksamhet på sex orter i landet. Båda dessa organisationer får ekonomiskt stöd från SJ. Bidragen uppgår för innevarande verksamhetsår till drygt 400 000 kr. resp. drygt 1 600 000 kr. Dessutom åtnjuter organisationerna förmånen av hyresfria kansli-lokaler i Stockholm. Vissa av organisationernas anläggningar utgör gåvor från SJ eller annat järnvägsföretag. För några byggnationer har också staten tillskjutit beredskapsmedel.

I rapporten uttalas att om från förvaltningsrevisionella utgångspunkter invändningar kan resas mot det stöd som postverkets och tullverkets semesterhemsverksamhet får borde samma kritik kunna riktas mot SJ:s stöd till JHF och SJS. I båda fallen bedrivs ju samma typ av verksamhet och i båda fallen medför verksamheten "extra kostnader" för statsverket.

Det kan alltså ifrågasättas om stödgivningen till JHF och SJS står i överensstämmelse med riksdagens uttalande år 1981.

I varierande omfattning upplåter de granskade myndigheterna lokaler för fritidsverksamhet av kollektiv natur. Det kan vara fråga om specialformade lokaler för idrott och motion. Exempelvis upplåter SJ en sporthall i Göteborg till idrottsföreningar som är anslutna till Svenska Järnvägsmännens Fritidsförbund (SvJF), medan statens vattenfallsverk har motionshallar vid Ringhals och i Räcksta. SJ bidrar till driften av sin sporthall medan Vattenfalls motionshallar drivs helt med statliga medel. En annan typ av lokaler som upplåts för personalvårdsändamål är sådana som tidigare fyllt en funktion i myndighetens ordinarie verksamhet men som av olika skäl blivit obehövliga. Sådana upplåtelser förefaller vara vanligast vid SJ där SvJF-anslutna föreningar och avdelningar inom JHF men också SJS hyresfritt får disponera banvaksstugor och stationshus eller andra lokaler mot att de själva svarar för i princip alla kostnader. Slutligen förekommer det säkerligen överallt att personalsammanslutningar får disponera myndighetens "ordinarie" lokaler på tider då de annars skulle ha stått tomma.

Mot bakgrunden av en i rapporten refererad praxis – enligt vilken regeringen vid sin prövning av lokalprogram är synnerligen restriktiv i fråga om motionshallar och liknande anläggningar vid förvaltningsbyggnader – samt vissa statsrådsuttalanden ifrågasätts om det verkligen är en uppgift för statliga myndigheter såsom t. ex. Vattenfall och SJ att inrätta och bidra till driften av idrotts- och motionshallar för sin personal. Upplåtelser av "överblivna" lokaler borde enligt rapporten kunna accepteras om någon annan disposition, t. ex. alternativ användning i ordinarie verksamhet, försäljning eller rivning, inte är realistiska alternativ. Att myndigheterna låter personalen disponera sina ordinarie lokaler på tider då de inte utnyttjas av myndigheten torde vara helt invändningsfritt: här hänvisas till ett cirkulär (SFS 1973:643) i vilket regeringen till och med uppmuntrar myndigheterna att på bl. a. detta sätt stödja personalens fritidsverksamhet.

I rapporten konstateras att omfattningen av det personalvårdsbetingade lokalstödet varierar starkt mellan de granskade myndigheterna. Sålunda är främst SJ starkt engagerat på området medan t. ex. televerket och affärsverket FFV enligt sina enkätsvar intar en betydligt striktare hållning. I rapporten ställs frågan om det från rättvisesynpunkt kan vara rimligt att exempelvis en SJ-anställd i Göteborg genom sin anställning får tillgång till lokaler för en mängd fritids- och föreningsaktiviteter samt dessutom under längre sammanhängande ledighet och på fribiljett kan åka till någon av de SJ-anknutna semesterhemsanläggningarna och bo där på förmånliga villkor, allt medan hans televerksanställda granne saknar dessa möjligheter. Båda personerna är ju statsanställda och båda kan med hänsyn till sina arbetsförhållanden ha samma behov av avkoppling och fritidsaktiviteter. Samtidigt inses lätt att någon millimeterrättvisa inte kan skipas på detta område lika litet som i fråga om andra personalvårdsförmåner av fringe benefit-karaktär. Härtill kommer att krav på mer likartade villkor för statsanställda kan kollidera med den klart skönjbara utvecklingen under senare år mot ökad handlingsfrihet för de enskilda myndigheterna i fråga om disposition av tilldelade resurser.

Enligt rapporten finns det inga möjligheter att inom ramen för ett förvaltningsrevisionellt granskningsuppdrag uttrycka bestämda uppfattningar om den lämpliga avvägningen mellan å ena sidan kraven på ökad likformighet och – å den andra – frihet för den enskilda myndigheten att i samarbete med personalen utforma sitt eget lokalstöd.

Emellertid synes de konstaterade stora skillnaderna rörande tillgången på personalvårdsbetingat lokalstöd, vidare bristen på centrala regler och variationer i sättet att tolka dem som finns motivera en samlad översyn av problemområdet.

Den i rapporten föreslagna översynen bör behandla alla de frågor som har aktualiserats i rapporten, dvs. bl. a. rätten för myndigheter att stödja semesterhems- och fritidsstugeverksamhet i egna resp. personalägda anläggningar. En annan fråga gäller i vilken mån myndigheter med eget lokalhållningsansvar skall få uppföra och driva specialanläggningar för personalens idrotts- och motionsverksamhet. I sammanhanget bör enligt förslaget övervägas huruvida affärsdrivande verk skall tillerkännas särställning i fråga om rätten att ge lokalstöd för personalvårdsändamål. Av intresse är vidare frågan i vad mån myndigheter kan upplåta "överblivna" lokaler till personalföreningar, även på villkor som kolliderar med strikt ekonomiska principer. Behovet av centrala riktlinjer för lokalstöd till personalvård bör övervägas.

2 Remissyttrandena

Yttranden över rapporten Lokalanvändning vid myndigheter med eget lokalhållningsansvar (1985/86: 3) har avgetts av postverket, statens järnvägar (SJ), vägverket, byggnadsstyrelsen, statens arbetsgivarverk (SAV), TCO-S/Statstjänstemannaförbundet (ST), Centralorganisationen SACO/SR och Statsanställdas Förbund (SF). Televerket har i brev till revisorerna åberopat sitt svar på revisorernas enkät och meddelat att rapporten inte föranleder något ytterligare yttrande. TCO-S har som sitt eget remissvar bifogat ett yttrande från ST. Landsorganisationen i Sverige (LO) har avstått från att yttra sig över rapporten men hänvisar till yttrandet från SF.

2.1 Allmänt om värdet av en god personalvård

Postverket framhåller att verket inte bör ses som en myndighet utan som ett affärs- och serviceföretag. Eftersom verket är ett personalintensivt företag med ca 63500 anställda krävs en bra personalpolitik. Till personalpolitiken hör ett aktivt intresse för personalens fritidsaktiviteter. I verkets personalpolitiska program sägs att verket skall stödja verksamhet "som främjar samhörighet, vi-anda och en aktiv fritid". I linje med denna programförklaring ger verket ekonomiskt stöd till semesterhemsverksamhet och lokaler för olika föreningsaktiviteter samt för motion och idrott. Stödet bidrar till att stärka företagets effektivitet, vilket är särskilt viktigt i ett serviceföretag där den enskilde tjänstemannen på ett avgörande sätt kan påverka resultatet.

SJ anser att personalvårdande åtgärder, inte minst sådana av friskvårds-karaktär, är en nödvändighet. Flertalet *SJ*-anställda har uppgifter av betydelse för trafiksäkerheten. Det är därför av stor betydelse för den anställdes fysiska och psykiska hälsa att fritiden utnyttjas på ett lämpligt sätt. Ett fritidsengagemang tillsammans med kolleger kan vidare betyda att den anställda knyts fastare till företaget. Därmed minskar avgångsbenägenheten vilket kan betyda väsentliga besparingar i fråga om rekryterings- och utbildningskostnader.

En grundläggande förutsättning för en fungerande fritidsverksamhet är enligt *SJ* tillgången på lämpliga lokaler. Tyvärr är det långt ifrån självklart att kommunerna anser det vara en primär kommunal uppgift att ordna lokaler till företagsanknuten fritidsverksamhet. *SJ* tar konsekvenserna av denna verklighet och hjälper föreningar med lokaler enligt särskilt fastställda interna föreskrifter.

Vägverket säger i sitt yttrande att kraven på förvaltningar och deras personal successivt ökar. Det är då viktigt att man samtidigt kan behålla instrument vid sidan av avtalsreglerade löne- och anställningsvillkor, t. ex. fritidsbostäder. Fritidsstugeverksamheten inom vägverket har visat sig ha ett mycket stort personalpolitiskt värde.

Enligt *SAV* förekommer trivselbefrämjande personalvårdsinsatser av det slag som rapporten behandlar i betydligt mindre utsträckning inom den statliga sektorn än inom övriga delar av arbetsmarknaden. Detta förhållande borde staten som arbetsgivare uppmärksamma. Det är *SAV*'s uppfattning att åtgärder av det behandlade slaget värdesätts mer än som motsvarar de ekonomiska kostnaderna.

TCO-S/ST anser att det bör ligga i varje myndighets intresse att värna om sin personal och ge förutsättningar för personalen att må bra för att myndigheten skall bli så effektiv som möjligt och nå målen för sin verksamhet. Det är också från social synpunkt viktigt att personalen kan träffas efter arbetstiden och utöva olika former av fritidsaktiviteter. Dessa befrämjar den sociala sammanhållningen och kan fylla en viktig funktion i fråga om kamratstödande verksamhet. Vidare sägs att investeringar i förebyggande hälsovård blir alltmer betydelsefulla och utan tvivel är lönsamma. Inom den privata sektorn har man betydligt bättre förstått vikten av satsningar på fritidsaktiviteter av olika slag. *TCO-S/ST* anser att de förmåner som de statsanställda får del av genom att utnyttja uthyrningsbostäder, fritidsbostäder och lokaler för fritidsverksamhet är en mycket positiv och ytterst angelägen del av statens personalpolitik.

SACO/SR säger sig ha en allmänt positiv inställning till lokaler för personalens fritid. I det sammanhanget aktualiserar organisationen också frågan om lokaler för företagshälsovården. Det är sålunda av största betydelse att Statshälsans lokalbehov kan tillgodoses.

SF har uppfattningen att de förekommande slagen av lokalstöd inom vissa statliga verk har en stor och betydelsefull uppgift att fylla. Detta stöd utgör ett bra inslag i den personalvårdande verksamheten.

2.2 Lokalstödet från rättvisesynpunkt

I granskningsrapporten konstateras stora variationer mellan de undersökta myndigheterna i fråga om omfattningen av det personalvårdsbetingade lokalstödet. Rimligheten av dessa skillnader ifrågasätts.

Byggnadsstyrelsen hänvisar i sitt yttrande till de riktlinjer som regeringen har utfärdat för planering vid nybyggnad av kontorslokaler för statlig förvaltning. Dessa riktlinjer, som tillämpas inom byggnadsstyrelsens lokalhållningsområde, omfattar bl. a. också personalutrymmen, t. ex. hygienutrymmen, vilrum och matrum. Av riktlinjerna framgår att beslut om anordnande av motionslokaler fattas i varje särskilt fall av regeringen i samband med projekteringsuppdrag. Härutöver sägs bara att ett av sammanträdesrummen skall utformas så att det kan förses med låsbara skåp och användas även som expeditionlokal för fackföreningar och andra personalföreningar.

SAV anser att en central partsreglering med syfte att tillgodose långtgående rättvisekrav så att förhållandena blir i stort sett lika för alla statsanställda inte torde kunna uppnås. Med en sådan målsättning är risken stor för att insatser av detta värdefulla slag inte alls skall kunna förekomma.

TCO-SIST menar att de myndigheter som i dag inte har lokaler "över" som personalen kan utnyttja för personalvårdsändamål skall ges dessa möjligheter. Så kan ske t. ex. genom att de får ta del av det utbud som finns hos andra myndigheter på samma ort. Frågan måste också beaktas i samband med ny-, om- och tillbyggnation.

SACO/SR ifrågasätter "starkt" om det över huvud taget är möjligt eller önskvärt med likformighet på detta område. Enligt organisationens uppfattning bör lokaler upplåtas i den utsträckning som verksamheten och personalorganisationerna vid varje myndighet finner det motiverat.

SF säger sig vara väl medvetet om de stora variationerna. Förklaringen får sökas långt tillbaka i tiden. Förbundets uppfattning är att det personalvårdsbetingade lokalstödet är så värdefullt att möjligheterna borde utsträckas till att omfatta fler statligt anställda.

2.3 Behovet av centrala riktlinjer

Enligt granskningsrapporten bör i samband med den föreslagna översynen av lokalstödsfrågorna behovet av centrala riktlinjer för verksamheten beaktas.

Postverket framhåller att styrningen av verket sker genom att regeringen fastställer servicemål och avkastningskrav. Som affärsföretag skall postverket – inom ramen för sin personalpolitik och i samverkan med arbetstagarorganisationerna – ha frihet att utforma sitt eget lokalstöd enligt samma riktlinjer som andra företag.

Vägverket anser att ytterligare riktlinjer från statsmakternas sida inte ligger i linje med den uttalade strävan att minska onödig detaljstyrning av myndigheternas interna verksamhet.

SJ ansluter sig till de uttalanden som redovisas i rapporten rörande strävanden mot utökad målstyrning och större handlingsfrihet för resp.

affärsverk. Personalvårdande åtgärder bör därmed enligt SJ:s uppfattning vara en intern fråga för resp. verk. Den nu aktuella frågan om lokalanvändning samt allmänt hållna krav på likställdhet för alla statsanställda bör inte få ha ett avgörande inflytande på personalvården inom SJ. Något behov av centrala riktlinjer inom området finns ej.

SAV anser bl. a. att en central reglering inte stämmer med vare sig dagens strävan mot en ökad avreglering och förenkling eller den sektoriiserade statliga avtalsbild som staten eftersträvar. Det föreligger inga andra behov av centrala riktlinjer inom området än ett klarläggande av att lokalupplåtelser för personalvårdsändamål kan vara lämpliga insatser.

2.4 Förslaget om en översyn

Förslaget om en översyn av det personalvårdsbetingade lokalstödet avstyrks av samtliga remissinstanser utom SF. Detta förbund välkomnar en översyn från såväl personalpolitiska som personalvårdande synpunkter, dock bara om syftet med översynen är att undersöka om ytterligare lokalstödmöjligheter kan åstadkommas. De instanser som avstyrker förslaget hänvisar i allmänhet till att en ökad detaljreglering av myndigheternas verksamhet inte är önskvärd.

2.5 Vissa övriga synpunkter

Postverket påpekar att det ekonomiska stödet från Postens Understöds-kassa till verkets semesterhemsverksamhet inte utgör driftmedel i vanlig bemärkelse. Dessutom påpekas att semesterhemmen också nyttjas för postala kurser och konferenser.

Vägverket uppger att vissa fritidsbostäder också används i driften som vaktbostäder eller för övernattnings. Vidare sägs att bostäderna visserligen i första hand hyrs ut till verkets egen personal men att även andra statsanställda har möjlighet att utnyttja förmånen.

SAV hävdar som nämnts ovan att det personalvårdsbetingade lokalstödet värdesätts mer än som motsvarar kostnaderna. I det sammanhanget anser verket att även effekter av rationaliseringar och andra produktivitetförbättringar bör kunna återföras till personalen, t. ex. som förmåner av nu behandlat slag.

SJ erinrar om att verket utöver vad som meddelades i svaret på revisorernas enkät förvaltar ett antal f. d. banvaktsstugor och andra byggnader som hyrs ut för fritidsändamål direkt till hyresgästen. Regelmässigt svarar hyresgästen för alla kostnader för drift och underhåll.

I fråga om de fritidshus som upplåts till personalföreningar påpekar SJ att en inte oväsentlig del av underhållet utförs av medlemmarna genom ideellt arbete. Genom att underhållet sköts kontinuerligt behåller byggnaderna sitt realvärde.

När det gäller de föreningsägda fritidsanläggningarna förekommer det enligt yttrandet visst samarbete med postverket vars personal har tillgång till anläggningarna på samma villkor som SJ-anställda. Anläggningarna utnyttjas också till viss del för intern verksamhetsutbildning.

I fråga om den SJ-ägda sporthall i Göteborg som omnämns i rapporten uppger SJ att denna hall ursprungligen uppfördes som utställningshall till SJ:s 100-årsjubileum år 1956. Firandet inställdes emellertid och hallen har därefter successivt anpassats för sitt nuvarande ändamål. Vissa utrymmen i hallen disponeras av SJ för tjänstebruk. Hallens läge vid en godsterminal och vid trafikerade spår bedöms omöjliggöra en försäljning av mark och byggnader.

Förs. 1985/86: 16
Bilaga

Revisorernas förslag

1 Genomförd granskning	1
2 Revisorernas överväganden	4
3 Hemställen	9

Bilaga

1 Rapporten	10
2 Remissyttrandena	14
2.1 Allmänt om värdet av en god personalvård	14
2.2 Lokalstödet från rättvisesynpunkt	16
2.3 Behovet av centrala riktlinjer	16
2.4 Förslaget om en översyn	17
2.5 Vissa övriga synpunkter	17

